НОВАЯ ДАРОГА

NEUER WEG

Preis 20 Pf. Weißruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok Цана 20 фнг.

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Адрас рэдакцыі: Bialystok, Langgasse 16. Тэл. 1020, Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700. Цана абвестак паводле тарыфу № 1.

№ 48. Беласток, 19 сьнежня 1943 Год выданьня II.

Беларускі Зьезд

14-га і 15-га сьнежня праводзіў працу першы Зьезд прадстаўнікоў Аддзелаў Беларускага Аб'енданьня ў Беластоку. На Зьезьдзе прысутнічалі прадстаўнікі 29 Аддзелаў з усяе Беласточчыны.

Зьезд меў на мэце зрабіць агляд праробленай працы і намеціць далейшыя заданьні Арганізацыі.

Зьезд урачыста адчыніў Старшыня Беларускага Аб'еднаньня ў Беластоку с. Хв. Ільляшэвіч, які прывітаў прысутных на Зьезьдзе прадстаўніка нямецкае ўлады і прыехаўшых дэлегатаў.

Пасьля прывітаньня ўсе прысутныя ўшанавалі ўставаньнем і хвілінай майчаньня сьмерць трагічна загінуўшага ад рук бальшавіцкіх праступнікаў Бурмістра Менску інж. праф. Іваноўскага.

У справаздачы аб дзейнасьці Беларускага Аб'еднаньня, з якою выступіў старшыня, быў зроблены падрабязны агляд выкананае дасюль працы. Арганізацыяй пройдзены баявы шлях, на якім яна дайшла, урэшце, да свайго умацаваньня. Цяпер арганізацыя зьяўляецца афіцыяльна зацьверджанай нямецкай уладай і мае найшырэйшыя магчымасьці праводзіць нацыянальную і палітычную працу. Аб'еднаньне уваходзіць цяпер у новую пару свае працы, калі створаны сапраўды шырокія магчымасьці для яго разьвіцьця.

Беларусы Беласточчыны дзякуючы працы Беларускага Аб'еднаньня, пры дапамозе нямецкае ўлады, маюць сваю родную нацыянальную школу, маюць свой Беларускі Хор і Балет, які пашырае нацыянальную сьведамасьць сярод беларусаў Беласточчыны, маюць сваю беларускую газэту. Жыцьцё беларусоў Беласточчыны ўсё больш і больш нармалізуецца. Яны пачынаюць на свае ўласныя вочы бачыць, што пры нямецкай уладзе нават у цяжкія ваенныя часы яны атрымалі магчымасьці для свайго нацыянальна-культурнага і палітычнага росту й разьвіцьця.

Беларуская справа і лёс беларусаў моцна зьвязаны з лёсам Нямеччыны, якая змагаецца сягоньня за новы парадак у Эўропе. Мы толькі тады выіграем, калі будзе выіграна сягоньнешняя вайна. Паварот Польшчы або бальшавізму на нашыя землі — гэта нашая нацыянальная сьмерць. Таму беларусы йдуць пляччо ў пляччо з Нямецкім Народам, бо бачаць у перамозе Нямеччыны і сваю перамогу.

У гарачых і шчырых словах прадстаўнікі Аддзелаў расказалі аб праробленай імі працы, аб тых перашкодах і труднасьцях, якія яны спатыкалі на сваім шляху. З справаздачаў вынікала, што ў Беласточчыне пачынаецца цяпер сапраўды магутны беларускі рух, які ўсё больш і больш расьце і магутнее. Беларускае Аб'еднаньне хутка станецца масавай беларускай арганізацыяй, якая ахопіць усіх беларусоў Беласточчыны й павядзе іх да сьветлае будучыні, павядзе іх баявым шляхам да асягненьня сваіх нацыянальна-народных ідэалаў.

На Зьезьдзе выявілася, што і беларусы-каталікі пачынаюць актыўна працаваць на беларускай ніве. Аддзел Беларускага Аб'еднаньня ў Новым Двары разгарнуў шырокую працу сярод каталікоў-беларусоў.

Другі дзень Зьезду быў прысьвечаны абгаварэньню заданьняў, якія стаяць цяпер перад Беларускім Аб'еднаньнем у Беласточчыне. Галоўным заданьнем нашае арганізацыі — гэта ўскалыхнуць усіх беларусоў, падняць іх да актыўнасьці і сьвядомае нацыянальнае грамадзкае працы.

Шчырымі словамі прывітаў беларускі актыў Беласточчыны прадстаўнік нямецкае ўлады, які да сабраных гаварыў пабеларуску. Прамова яго перарывалася грамавымі воплескамі сабрных.

Пасьля адбыўся інструктаж старшыняў Аддзелаў. Зьезд закончыўся ўрачыстым адсьляваньнем гімну «Мы выйдзем шчыльнымі радамі».

На Зьезьдзе выступіў з прывітаньнем беларускі паэт Міхась Васілёк, які прыпомніў сабраным жудасныя часы польскае акупацыі, калі беларусы змагаліся за сваю справу ў нязвычайна цяжкіх умовах. Цяпер, калі перад намі адчынены шырокія магчымасьці працы, мы павінны з запалам і самаахвярнасьцю ўзяцца за працу й зрабіць нашу арганізацыю магутнай.

Калі 2 гады таму назад Беларускае Аб'еднаньне пачынала сваю працу, беларускі актыў быў значна меншы. Цяпер нашыя рады павялічыліся. Тысячы беларусоў Беласточчыны цяпер шчыльнымі радамі йдуць да пэўнае мэты. Арганізацыя расьце і разьвіваецца і хутка станецца магутнай сілай, якая аб'еднае ўсіх беларусаў Беласточчыны ў вялікую, моцную беларускую сям'ю.

Зьезд прадстаўнікоў Аддзелаў Беларускага Аб'еднаньня паказаў, што беларусы Беласточчыны бяруцца да актыўнай працы. Сетка Аддзелаў хутка павялічваецца, а лік сябраў расьце з кожным днём.

Беларусы Беласточчыны!

Хутка выйдзе з друку беларускі **Календар-кніжка**. Кожны беларус павінен мець свой календар, у якім ён знойдзе неабходныя парады і агульна-культурныя зьвесткі.

Заказы накіроўваць у Беларускае Аб'еднаньне ў Беластоку (вул. Готтгнрда 1.) або непасрэдна ў выдавецтва.

Дзеці паўдзеннай Італіі вывезены к Саветам

Усе дзеці ў паўдзённай Італіі ад 4-ох да 15-ці гадоў, бацькі каторых узяты да службы працы англя-амэрыканскім тымчасовым урадам у Англію, Канаду, Аляску або ЗША, паводле прапановы Саветаў маюць быць высланы ў Савецкую Расею.

Такім нячлыханым мэтадам паслугоўваюцца бальшавікі ў адносінах да занятых абшараў; падобныя мэтады Саветы ўводзілі ў жыцьцё падчас вайны ў Гішпаніі, толькі не ў такой колькасьці. Таксама, як і няшчасныя гішпанскія дзеці, так цяпер італьянскія дзеці будуць выхоўвацца ў Саветаў у камуністычным духу.

Разьведка на лыжах.
Тэлефанічны дрот прарваны. Аддзел выяжджае на лыжах дзеля таго, каб паміж аддзеламі забясьпечыць сувязь.

ЧЫТАЙЦЕ СЯГОНЬНЯ Ў НУМАРЫ

На тэмы аб адплаце

Нямецкі часапіс «Дас Райх» займае годнае ўвагі становішча адносна пытаньня аб нямецкай адплаце ў вадказ на тэрарыстычныя налёты ангельцаў.

Гаварыць загадзя аб нямецкай адплаце было-б таксама натуральна, як абяцаць чалавеку, з якім здарылася няшчасьце, асабістую дапамогу.

Пытаньне аб тэрміне адплаты не залежыць болей ад тэхнічнага заканчэньня, але ад мэты, якая мае быць ёю асягнута. Адплата будзе выканана з такой сілай і ў такім адпаведным псыхалягічным мамэнце, што гэта будзе мець уплыў на разьвіцьце ўсяе вайны.

Было-б непатрэбным, адплачваць руінамі за руіны. Сэнс таго, што будзе зроблена, выразіцца ў зусім іншых у духовых і палітычных адносінах, неспадзяваных дзеяньнях. Вайна атрымае новы ход, і адказныя кіраўнікі з варожага лягеру будуць змушаны заняцца іншымі пытаньнямі, чым гэта мае месца сягоньня й мела ўчора, як, напрыклад, ці трэба атакаваць у Італіі або на Балканах, або калі, урэшце, належыць пусьціць у рух другі фронт.

Ніякі манэўр з боку праціўнікаў, ніякая іхняя спроба, як рызыкоўнай яна ня была-б, ня зможа перашкодзіць або затрымаць адплату. Усё ўжо нарыхтавана.

Пры адплаце справа ня ў тым, каб асягнуць посьпех зброі і ня ў тым, каб выканаць кару, якой жадае ўвесь нямецкі народ, а ў тым, каб палажыць канец разбэшчанаму масаваму забойству найвышэйшым, балючым ударам.

Як-бы дзіка не шалела цяпер паветранная вайна бомбаў, наша новая зброя выкліча зусім іншае выпрабаваньне нэрваў. Яна ў вельмі хуткім часе змусіць ангельцаў, паставіць сабе пытаньне, як доўга можна вытрымаць такую вайну.

Як бязлітасна ангельскі народ прыглядаецца цяпер да спусташэньня кантынэнту, таксама бязьлітасна змусіць яго нямецкі народ адчуць помсту ў яго найцяжэйшую гадзіну.

Экіпаж «Тыгра» падрыхтоўваецца да атакі. Жэрла гарматы адчыняецца.

„Умова“ Сталіна з Бэнэшам

Паводле паведамленьня маскоўскага радё, у Крамле падпісана гэтымі днямі ўмова між Сталіным і Бэнэшам адносна супольнай помачы й працы пасьля вайны.

Гэтая ўмова зьяўляецца першай весткай па маскоўскай канфэрэнцыі, на якой Сталін атрымаў «апеку» над Эўропай. Пасьля выкарыстаньня Бэнэша, бальшавіцкі дыктатар прапануе таксама іншым правадыром эміграцкіх клік, пайсьці ягоным сьледам. Такім чынам сьніць Сталін здабыць уладу над цэлай Эўропай. Цікава, што дагаворы эмігрантаў у Лёндане не бяруцца зусім пад увагу. Гэтым Сталін сьцьвярджае, што яны ня маюць ніякага значэньня. Ён адзін вырашае з кім можна падпісаць умову й хто будзе дапушчаны да бальшавізацыі кантынэнту.

Умовай гэтай Сталін таксама сьцьвердзіў, што Англія выключана ў вырашэньні пытаньняў зьвязаных з Эўропай. Як ведама дагэтуль яна быццам абараняла малыя нацыі і пад гэтым сьцягам абманвала ўрады ўсіх эмігрантаў.

Сталін высылае вайсковую камісію ў Сэрбію

Паводле паведамленьня Рэйтара, маскоўскае радыё абвесьціла, што Савецкі Ўрад пастанавіў выслаць вайсковую камісію да правадыра сэрбскіх бандаў — Тіто. Гэта пастанаўленьне агалошана міністэрствам замежных справаў.

Цікавае спатканьне

На паўночнай граніцы Ірану, у Тэгеране, адбылося спатканьне паміж Сталінам, Рузвэльтам і Чэрчылем. Ужо само месца спатканьня дастаткова характэрызуе гэтую «канфэрэнцыю». Сталін мусіў пры гэтым толькі на некалькі кілямэтраў пераехаць граніцу Савецкага Саюзу. Дарога з Масквы раўняецца толькі 2.600 км., у той час як Чэрчыль мусіў прыехаць да месца спатканьня вызначанага Сталіным 8000 — а Рузвэльт 13.000 кілямэтраў. З гэтага ясна відаць становішча, якое займае Англія і Амэрыка адносна свайго саюзьніка. Яны зьяўляюцца народамі, якія дапамагаюць бальшавізму, а якіх дзяржаўныя кіраўнікі едуць дзесяткі тысячаў кілямэтраў, каб прыняць асабіста загады правадыра сусьветнай рэвалюцыі.

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Ґорадзеншчына

Вёска Жыдомля, распаложаная ў 17 км. ад Горадні зьяўляецца сялібай амтскамісарыяту. Насельніцтва можна лічыць беларускім з рэлігійнага пункту мешаныя праваслаўныя й каталікі. Як кожная вёска жыве сваім асобным жыцьцём з сваімі бедамі, вясельлямі, буднім і сьвятам. 25 лістапада 1943 г. з самага раньня нешта нарушыла гэты парадак жыцьця вёскі. Гэта дзетвара — у новых сьвітках з румянымі тварамі й гладка прычэсанымі чупрынамі, бяжыць у новаадчыненую беларускую школу. Настаўнік сп. Бузун ужо чакаў іх у дзьвярох школы з руплівай бацькаўскай мінай. Школа падрыхтавана да працы. Хутка зьявіўся сьвятар і псаломшчык сп. Будзіловіч, адзін з энэргічнейшых арганізатараў школы. Усе чакаюць на шаноўнага гасьця. Хутка зьявіўся чаканы госьць сп. Амтскамісар у суправаджэньні солтыса. Усе ў каплеце, бо й бацькоў сабралася нямала. Урачыстасьць адкрыцьця школы распачалася малебнам.

Пасьля малебна да сабраных меў слова настаўнік, пасьля гаварыў сьвятар. На заканчэньне выступіў сп. Амтскамісар. Сп. Амтскамісар у сваёй прамове сказаў, што сяньня на беларускую школу ўскладаецца вялікі абавязак, узгадаваць маладое беларускае пакаленьне ў духу новай Эўропы і ён спадзяецца, што беларускае настаўніцтва гэта выканае.

З свайго боку, сказаў сп. Амтскамісар, я прылажу ўсе стараньні, каб школьніцтва беларускае разьвівалася памысна на карысьць нямецкага й беларускага народу.

А.Р.

Чахцы

Беларуская народная школа ў Чахцы.

Беларуская народная школа ў Чахцы разгортвае сваю працу. Беларуская мова, беларускі настаўнік — усё гэта тое, чаго столькі гадоў нехапала беларусам. Многа гадоў нашы ворагі гаварылі, што беларусы могуць быць толькі пастухамі і работнікамі, якія мусяць працаваць на іх. Зараз мы бачым, што пры дапамозе сьведамых настаўнікаў-беларусаў нашы дзеці вучацца за інжынэраў, машыністаў, лётчыкаў, швачак. Дзеці чахэцкай школы ўжо з першых клясаў маюць свае думкі. Яны хочуць быць годнай зьменай сваіх бацькоў, якія цяпер разам з Нямеччынай ваююць за сваю свабоду, за сваё жыцьцё. Але пры навуцы дзеці і не забываюць аб беларускім мастацтве. Іхняя настаўніца арганізавала й вядзе драматычны гурток, хор і балетны гурток. Дзеці пасьля сваіх заняткаў з радасьцю займаюцца ў гэтых гуртках.

Дзякуючы настаўніку і настаўніцы гэтай школы — Чахэцкая школа ёсьць сапраўды нашай Беларускай школай.

Жыве Беларусь!

Вільня

Найлепшая школьная бібліятэка

Аднэй з найлепшых і найвялікшых беларускіх бібліятэкаў у Вільні ёсьць школьная бібліятэка Беларускае Гімназіі. З гімназіяльнае бібліятэкі карыстаецца кнігамі амаль уся беларуская школьная моладзь у Вільні. Гімназіяльная бібліятэка налічвае агулам 3.163 экз. кніжок: з гэтага — 1920 кніжок у беларускай мове, 131 кніга у нямецкай мове і рэшта у розных іншых мовах.

Вялейка

БЕЛАРУСКІ МЭДЫЧНЫ ІНСТЫТУТ

У лістападзе гэтага году адчыніўся Беларускі Мэдычны Інстытут у Новай Вялейцы. На адчыненьні прысутнічалі прадстаўнікі Гэнэральнага Камісарыяту і іншых беларускіх культурна-грамадзкіх установаў гораду.

Справу накіраваньня студэнтаў і студэнтак на мейсцы заняткаў узяў на сябе аддзел здароўя пры Гэнэральным Камісарыяце.

Слуцак

Першы выпуск вучняў рамесьніцкай школы ў Слуцку.

Сталярны цэх. Вучні, стоячы ў шэрагах, вітаюцца з прысутнымі. Пасьля яны разыходзяцца на свае месцы, дзе стаяць іхнія зробленыя рэчы — паказальнік посьпехаў і стараньняў кожнага паасобку. Тут паказаны дасягненьні вучняў за адзін год навучаньня. На кожнай зробленай рэчы вучня, стаіць акуратна й прыгожа напісанае на паперы ягонае імя і прозьвішча і назва зробленай рэчы. Перад вачыма адчыняецца нешта падобнае да невялікай мастацкай выстаўкі. Кожная зробленая рэч мае свой акуратна намалёваны чарпёж, па якому яна зроблена Стаяць: сталы, сталы канцылярскія, стульлі, табурэткі, дубовыя прыгожыя крэслы, шкафы, дзьверы і г. д.

Пасьля знаёмства з працай вучняў з кароткай прамовай выступіў Акруговы Камісар Аддзелу Працы сп. Гокер, дзе ён зазначыў, што ня глезячы на сучасныя цяжкія абставіны ваеннага часу, усё-ж, перамагаючы перашкоды, школа дасягнула добрых вынікаў у авалоданьні рамяством. Далей ён сказаў, што беларуская моладзь павінна заўсёды памятаць, што яе задача — служыць верна, чэсна і аддана на карысьць свайго беларускага народу, а дзеля гэтага неабходна быць заўсёды стойкім. Ідучы у жыцьцё праз жорсткае змаганьне. Скончэньне школы — гэта толькі першы крок да далейшай самастойнай працы, а пасьля кожны павінен будзе удасканальваць сваё майстэрства, каб быць сапраўдным сталяром-майстрам. Падзякаваўшы вучняў за прыхільнае навучаньне, настаўнікаў і інструктароў за тое, што яны прылажылі ўсе свае намаганьні ў перадачы ведаў юнаком, сп. Гокэр пажадаў усім вучням посьпехаў у іхняй далейшай працы.

Пасьля выступілі з кароткімі прывітальнымі словамі сп. Клішэвіч і кіраўнік Саюзу Беларускай Моладзі сп. Манькоў. Апошні зазначыў, што гэты першы выпуск маладых спэцыялістаў будзе ўзорам і прыкладам старанной працы дзеля тых юнакоў, якія прыдуць сюды праз некаторы час навучацца зноў.

Віншуючы кожнага выпускніка і паціскаючы руку, Акруговы Камісар Аддзелу працы сп. Гокэр урачыста уручыў пасьведчаньні вучням аб скончэньні рамесьніцкай школы.

Баранавічы

АДЧЫНЕНЬНЕ ЗІМНЯГА СЭЗОНУ У БАРАНАВІЦКІМ БНД

22-га лістапада Беларускі Народны Дом у Баранавічах адчыніў зімовы сэзон пастаноўкай п'есы «Шустрая бабуля» аўтара Бажанава. Гэтага-ж дня адбыўся канцэрт, у якім брлі ўдзел салістыя хору пад кіраўніцтвам В. Шыдлоўскага, струнная аркестра пад кіраўніцтвам В. Аляксеева і хор з удзелам аркестры пад кіраўніцтвам А. Жыгоцкага. Прысутныя цёпла спаткалі выканаўцаў.

Беларускі Народны Дом мяркуе ўладзіць адмысловы павагодні канцэрт, з нагоды другой гадавіны свайго йснаваньня, праграма якога адлюструе працу БНД за мінулы год.

Дзякуючы прыхільным дачыненьням мескага грамадзянства на чале з старшынёй места, на рахунак БНД паступіла 3.500 РМ дабраахвотных ахвяраваньняў. Паступіўшыя сродкі былі выкарыстаны на рамонт БНД, што дало магчымасьць аднавіць салю і перабудаваць сцэну.

У сьвяточныя калядныя й навагоднія дні мяркуецца ўладзіць колькі канцэртаў і сцэнічных паказаў для Беларускага Батальёну і Саюзу Беларускай Моладзі, а таксама мяркуецца даць канцэрт у лязарэце для раненых жаўнераў.

У хуткім часе, мае наведаць Баранавічы Менскі тэатр опэры і балету, які пакажа гледачам колькі опэр, апэратак і выступіць з канцэртамі.

І. В.
(«Баранавіцкая Газэта»)

Баёвая песьня беларускай моладзі

ЗВАЖАЙ

Гуртуйма калёны, арлы маладыя,
Шугайма далёка ў дазор!
Нас моладасьць наша на крыльлях уздыме
Да шчасьця, да сонца, да зор.

Шчыльней рады, мацней рады!
Зважай!
Дарогу моцным, маладым!
Мы пройдзем па крыжах.

Мы— моладзь, мы зроджаны ў буры, пажары,
Нам ясны дарогі — пуці
І тое, што ўчора здавалася марай.—
Мы творым сягоньня ў жыцьці.

Шчыльней рады, мацней рады!
Зважай!
Дарогу моцным, маладым!
Мы пройдзем па крыжах.

Няхай нас ня страшаць чырвоныя каты,
Бо мы на крывавы тэрор
Пастанем сьцяною хлапцы і зяўчаты,
Каб даць ім належны адпор.

Шчыльней рады, мацней рады!
Зважай!
Дарогу моцным, маладым!
Мы пройдзем па крыжах.

ТОДАР ЛЕБЯДА.

МІХАСЬ ВАСІЛЁК

У Баварыі

Эх, дзе вы, дзе радзімыя прасторы,
чаму па вас сумую сяньня я?
Зіхацяць агнём баварскай ночы зоры,
ярчэй ад іх — гарыць душа мая.

Малюся ім, усьмех лаўлю халодны,
а вусны шэпчуць: зорачкі мае! —
мо' занясьлі-б прывет хаціне роднай
туды, у Край, дзе сонейка ўстае.

Вось месяц блеск расьплёскаў з срэбнай місы...
Стаю з задумай горкаю да сьлёз...
А ў садку кляшторным кіпарысы
разуквеціў брылянтамі мароз.

Так сьняцц мне пад сьнежнай палатнянай
у гэты міг далёкія палі...
І над пасьцелькай зорачкі адзінай —
свайго сынка — шапчу, пяю, «люлі»...

Бо ня прыдзе з сырой сваёй магілы,
хоць прагне так сіротку паглядзець,
галубіць, песьціць твар ягоны мілы —
яго матулька родна ня прыйдзець...

Ці я гадаў, Баварыя прыгожа,
вітаць цябе ў нявольніцкім страю?
што шлях к табе быў сьмерці падарожжам
за шчасьце й волю — толькі не сваю?

Апаўшай зоркі сьлед зласіла вока,
кранула болем сэрца маё йзноў...
То панясла прывет у Край далёкі
да родных вёсак, сёл і гарадоў.

Цяжар жыцьця хоць зьвіс стальной павеесай —
перамогу яшчэ адзін прыбой!
А ў садку кляшторным кіпарысы,
здаецца, мне нівалі галавой...

Палон, 1940 г.

Маленькая рэальнасьць

Гадзіньнік прабіў роўна дзесяць. Грамадзянін Кісель чытаў, схіліўшыся над сталом, фантастычны раман з жыцьця на Марсе.

Стук у дзьверы адвёў яго. Сказаў: «Калі ласка».

У пакой увайшла высокая смуглая жанчына.

«У-у-у!» — устрасянула гр. Кіселя, у ягоных вачох загарэліся іскры. Яго ўнутраннаму хваляваньню ня было граніцаў.

Жанчына прывіталася. Гр. Кісель хацеў штосьці сказаць, але ад злосьці заняло яму дух. Не зьвярнула ўвагі па гэта і пачала распранацца, як быццам прыйшла ўва ўласную хату.

— Чытаеш? — зьвярнулася, упарадкаваўшы вопратку.

— Так — нэрвова прабармытаў ён, хаваючы вочы ў радкох яшчэ разкрытай кніжкі. Але было ўжо не да чытаньня. На сумленьні ляжаў страшэнны камень, які душыў усю яго ўнутранасьць — справа апошніх дзён.

«Падарожжа на Марс?» — зьбліжылася. Прыемна... Цудоўная фантазія! А вось — рэальнасьць.

І села напроціў гр. Кіселя.

— Маўчыш? Пагарджаеш? Што-ж. я — я інакш не магла зрабіць. Выабразі сабе: прыходжу — цябе няма, рэчаў — таксама. Я — туды, я — сюды, кажуць: — выбраўся! — Куды, як — А хто яго ведае. — кажуць — у напрамку станцыі паехаў.— Зразумела. Ах, колькі бяды, колькі мукаў дазнала, пакуль знайшла. І за што? Чым я правінілася ў адносінах да цябе?

— Але-ж...

— Не апраўдвайся — перарвала — не паглыбляй раны. Нацешыўся — і бывай здарова! Няўдзячны!

— Але-ж ты гвалтам — запратэставаў.

— Так, гвалтам, але ці-ж ня сам ты спрычыніўся да гэтага? Я-ж не накідалася табе першаю і ўзяў мяне ні на вуліцы. Маё ціхае дзявочае жыцьцё давала столькі мне задаваленьня, што я нікому сабою не напрашвалася. Ты зруйнаваў яго. Кляўся, прысягаў, называў адзіным сваім шчасьцем, браў мяне навекі. Паверыла. А цяпер... «пляваць на ўсё!» Хацеў пазабыцца... Але я дарую... чуеш ўсё дарую.

Грамадзянін Кісель маўчаў.

*
* *

Ноч была цёмная, дажджлівая. Гр. Кісель некалькі разоў падыходзіў да вакна падымаў завеску і пераканаўся, што ў гэтакую пагоду і час бунты паднімаць у хаце ня варта. Усё чорнае, нядаўнае дзесьці на дне ягонае душы хвілёва прытаілася. Пад ранак усё бунтаўнічае ў ім так улеглося, што ён заснуў — салодкім прыемным сном. Сьнілася яму «падарожжа на Марс», з усімі яго забаўнымі прыгодамі. Ці спала жанчына, сказаць трудна. Хутчэй усяго, яна абдумвала сабе плян дзейнасьці назаўтра, і, пэўна, не адна сьлязінка выкацілася з вачэй, калі вярталася думкамі да ўсяго перажытага ў працягу дзён пошуку свайго тырана. Гэта ўжо не тая была энэргічная, шукаючая свайго права, жанчына, якою была ўвечары, а няшчасная скрыўджаная істота, безнадзейна трымаючая пры сабе прычыны свайго гора.

*
* *

Калі гр. Кісель прачнуўся, было ўжо позна. Да вушэй даносілася чыканьне гадзіньніка, шыпеньне самавару і лёгкае стуканьне ног. Усьвядоміў сабе чутае адразу. Яна ўчула шорах за параванам, асьцярожна зьбліжылася да ложка й прашаптала:

«Ужо палвіна дзесятае» — заказаў сабе гр. Кісель.

Уздрыгнуў. Прамармытаў нешта сабе пад нос і падняўся з ложка. Прыпомнілася, што роўна ў дзесяць гадзін трэба быць у прадпрыемстве дзераварэзкі ў сувязі з дэкляраванаю там працаю.

Вада ў тазік была ўжо наліта. Гэта зрабілі турбатлівыя рукі жанчыны, хто ведае, ці на ўсход сонца ўстаўшае, каб упарадкаваць памешканьне і згатаваць сьнеданьне. Моўчкі апусьціў у ваду рукі, змачыў прыгаршчамі заспаны твар, выцерся ручнікам і жыва прысеў да самавару. Але гарбата яму гэтым разам не смакавала, у хаце быў «непатрэбны чалавек». Абмежаваўшыся аднэй шклянкаю гарбаты гр. Кісель пачаў адзявацца. Схапіла момант, запыталася:

— Куды?

Адказаў не адразу:

— «На службу».

— «Маеш ужо службу? — пыталася — А гэта добра, У колькі-ж дамоў?

Адказу ня было. Неабходна было зьмяніць тон гутаркі.

«Маўчыш? Пагарджаеш? Ізноў хочаш пакінуць? Гэтак удзячны мне за тое, што была для цябе добраю, за тое, што завязаў мне рукі...

— Чым-жа гэта я табе завязаў рукі? — працадзіў няхочучы.

«А, ты яшчэ ня ведаеш гэнае маленькае рэальнасьці? Дык ведай: у нас будзе — маленькае дзіцятка. Вось чым завязаў мне рукі».

Нічога не сказаў, чутка яго ашарашыла. Але выгляд ягонага твару так зьмяніўся, што здавалася гэты чалавек перажывае страшэнныя мукі вялікіх душэўных супярэчнасьцяў, якія адначасна паўсталі ў ім на барацьбу паміж сабою. І калі ішоў вуліцаю места да прадпрыемства дзераварэзкі, пэўна не адзін прахожы, зірнуўшы падумаў: «гэта няшчасны чалавек». Ён і сапраўды ў тым мамэнце чуўся няшчасным, перажываючым вялікую трагэдыю жыцьця.

Не пасьпела яшчэ належна ў ім усё супакоіцца, калі стаў перад аблічам прадпрыемства. Але людзкая частка ягонае душы станоўча перамагала ўсе іншыя. І калі-б хто запытаўся ў яго тады: што-ж ты далей думаеш, рабіць чалавеча? — напэўна адказаў-бы:

«Другі раз уцякаць ня думаю».

Вайна

Крэмлёўскі галаварэз і «бацюшка» усіх народаў — Сталін пачаў шукаць новых спосабаў свайго ратунку. Як вядома, ён у мірныя часы ніколі не адважыўся пакінуць свой бункер — Крэмль, а цяпер вось быў змушаны паехаць на канфэрэнцыю з Чэрчылем і Рузвэльтам аж у Тэгэран. Яго агенты намагаліся за ўсялякую цану ўцягнуць Турцыю ў вайну. Гэта ім не ўдалося. Турцыя рашуча сказала — не! Цяпер Сталін уваходзіць у вайсковы хаўрус з главаром тэрарыстычна-камуністычных бандаў Сэрбіі. Мала таго, ён пачынае запрашаць да сябе главароў быўшых плютакратычных дзяржаваў — на канфэрэнцыі. Пакуль што прыехаў да яго быўшы прэзыдэнт Чэхаславаччыны — Бэнэш. Паводле жаданьняў Сталіна, Бэнэш мае працярэбіць дарогу ў Маскву ўсім іншым падобным главаром. Што гэта значыць? Няўжо-ж «бацюшка» захацеў сапраўды ашчасьлівіць народы Эўропы, памагчы ім? Бязумоўна — ніколі. На працягу 20-ці гадоў ён толькі ведаў адну рэч — нішчыць усякі нацыянальны праяў шматлікіх народаў быўшае Расеі. З такога бязбожніка й ваўка, як Сталін, ніколі ня можа стацца рэлігійны й гуманны чалавек. Прычыны тут зусім іншыя. Да гэтае воўчае палітыкі змусілі яго — апошнія няўдачы на Ўсходнім фронце. Ня гледзячы на тое, што ён кінуў у вагонь нямецкага аружжа апошнія свае рэзэрвы, сьцягнуў амаль усе свае войскі з Далёкага Ўсходу—афэнзыва яго заламалася. Яго галоўныя сілы разьбіты, а новых ужо амаль няма. Да таго ўзрастаючы голад гаворыць яму, што набліжаецца канец яго зьверскаму рэжыму. І вось, па прыкладу свайго хаўрусьніка — Англіі, ён шукае дурных, хто-б яму паверыў у яго бескарысныя замеры і — памог яму. Гэта ўжо пэўная адзнака яго слабасьці, пачатку яго канца.

Аддзелы 6-й румынскай кавалерыйскай дывізыі, з дапамогаю нямецкай артылерыі, штурмовых гарматаў і нямецка-румынска-харвацкага лятунства зьліквідавалі бальшавіцкае прадмосьце на поўдзень ад Керчы. Падчас трохдзённых баёў усе савецкія войскі былі зьнішчаны, а рэшта ў 2.000 жаўнераў захоплена ў палон. Нямецкі марскі флёт таксама значна дапамог гэтай ліквідацыі. Ён ня толькі перашкаджаў заспасабленьню харчамі й амуніцыяй бальшавіцкіх аддзелаў, але й іх пляновому адыходу праз праліў. Прыгэтым затоплена сем ворожых параплаваў. Падчас 35-ці дзённых баёў ля гэтага прадмосьця было затоплена: 8 кананерак, 2 хуткабежныя лодкі, 2 канвееры, 2 меншых караблі, 23 дэсантныя лодкі й шмат іншых пашкоджана. У Дняпроўскім загібе бai ў апошні час значна аслабелі. Але на поўдзень ад Крэменьчуга бальшавікі некалькі разоў стараліся прарваць нямецкія лініі.. Цяжкія бai тут яшчэ прадаўжаюцца. Нямецкія аддзелы пераходзілі часта ў контр-наступ, здабылі некалькі страчаных мясцовасьцяў і зьнішчылі шмат варожых танкаў.

Асабліва масава наступалі бальшавікі на працягу некалькіх дзён у раёне Кіравіграду й Чэркасаў. Падчас цяжкіх, заўзятых баёў бальшавіком удалося тут здабыць некалькі мясцовасьцяў. Самы горад Чэркасы, абарону якога вораг на працягу некалькі тыдняў стараўся зьнішчыць, быў плянова ачышчаны нямецкімі аддзеламі.

На паўночны-ўсход ад Жытоміра і на поўдзень ад Корасьценя нямецкія аддзелы прадаўжаюць наступаць, нягледзячы на вялікі супраціў ворага. Тут бальшавікі некалькі разоў кідалі ў бой сьвежыя сілы, пераходзілі ў контратакі. Усе гэтыя спробы ворага устрымаць свае пазыцыі, былі надарэмныя. Нямецкія аддзелы зьнішчылі іх у зародку і зьліквідавалі адно варожае прадмосьце на заходнім беразе ракі Цецерэў. Падчас баёў ля гэтае ракі, вораг страціў тут ад 6 да 15 сьнежня 11.000 забітых, 4.400 паленных, 927 гарматаў, 254 танкі і вялікую колькасьць цяжкога й лёгкага іншага аружжа.

Між рэкамі Прыпяць і Бярэзіна, а таксама на паўдзённы захад ад Крычэва, бальшавікі некалькі разоў прабавалі наступаць. Усе іх атакі былі разьбіты й зьліквідаваны. Падчас некалькіх пасьпяховых атакаў нямецкіх аддзелаў ля р. Прыпяць было захоплена шмат паленных і ваеннага матарыялу. Таксама было зьліквідавана некалькі варожых наступаў ля ўтоку р. Бярэзіны. Некалькі мясцовых ўкліненьняў было таксама акружана й зьліквідавана.

На захад ад Смаленску нямецкія аддзелы правялі некалькі пасьпяховых атакаў і абсадзілі рад умоцненых варожых пунктаў. На поўдзень ад Нэвэля, бальшавікі, пасьля моцнае артылерыйскае падрыхтоўкі, кінулі ў бой некалькі пяхотных дывізыяў і шмат танкаў. Усе іх спробы пераламаць нямецкія лініі, закончыліся поўнай няўдачай. Галоўныя іх сілы былі разьбітыя, шмат танкаў зьнішчана, мясцовыя ўкліненьні акружаны і зьліквідаваны. За мінулы тыдзень бальшавікі страцілі 376 танкаў і 148 самалётаў.

На італьянскім фронце, таксама й мінулы тыдзень не адбылося паважнейшых баёў. Бai мясцовага значэньня прадаўжаліся на паўдзённы захад ад Вэнафро і на ўзьбярэжжы Адрыятыку.

Некалькі варожых атакаў было адбіта, мясцовыя ўкліненьні акружаны і зьліквідаваны. На заходнім адрэзку італьянскага фронту, дайшло да большых баёў па абедвух баках дарогі да Кассіно. Пасьля заўзятых баёў, нямецкія аддзелы занялі новыя абаронныя пазыцыі, спрычыняючы прыгэтым ворагу вялікія страты. На ўсім італьянскім фронце, адбываліся галоўным чынам паветраныя бai, падчас якіх было зьбіта 52 варожыя самалёты. Нямецкія падводныя лодкі затапілі у Міжземным моры і Атлянтыку 7 варожых караблёў на 48.000 БРТ.

Нямецкае лятунства збамбардавала некалькі разоў ваеннаважныя аб'екты ў паўдзённа-ўсходняй Англіі. Англя-амэрыканскае лятунства правяло некалькі тэрарыстычных налётаў на гарады заходняй Нямеччыны. Прыгэтым было зьбіта 42 пераважна 4-х маторных варожых бамбавікоў.

Англія дазваляе на ўпадак саюзьнікаў эмігрантаў

Пасьля заканчэньня канфэрэнцыі ў Тэгэране, на загад Масквы, Англія ба'явіла зьнесяным урад караля Пятра. Замест гэтага створаны новы ўрад у няведамым месцы з д-рам Я. Рыбар. Урад гэты акружаны савецкімі партыйнымі й завецца «тымчасовым урадам». Правадыр югаслявянскіх бандаў — Тіто — агалошаны «маршалам» гэтак званай чырвонай Югаславіі.

З свайго боку эміграцкі ўрад караля Пятра ў Каіро падаў да ведама, што гэта зьяўляецца «тэрарыстычным актам сілы», які ў ніякім выпадку ня можна рэпрэзэнтаваць волі народу. Усё гэта ёсьць прапаганда замежнай брутальнай сілы, якой зьяўляюцца ў сучасны мамэнт Саветы й якія імкнуцца ўсякім чынам да сваіх мэтаў.

Гэтым дайшло цяпер да атрытага канфлікту між эміграцкім урадам Югаславіі й Англіяй, якая дагэтуль падтрымоўвала і забясьпечвала яго.

Гармата „Гуммэль“ (Чмель) супроць высадачных атакаў

У фатаграфічнай справаздачы з паўдзённа-ўсходняга валу паказана ўпяршыню цяжкая нямецкая гармата, якая носіць назоў гарматы «гуммэля» (Чмель). Гэта новая, добра прадуманая канструкцыя мае служыць перадусім як зброя для абароны супроць варожых высадак. У гэтым выпадку гармата Гуммэля настаўляецца на адбой, г. зн. што граната скальзіць над вадой. У выніку гэтага яе надзвычайна моцнае разрыўное (выбуховае) і асколчнае дзейнічаньне кіруецца супроць варожых высадачных і спэцыяльных лодак, высланых у атаку на ўзьбярэжжы. Па прычыне сваёй спэцыяльнай канструкцыі гармата дазваляе вельмі проста страляць у мэту, не зьмяняючы аднак ня гледзячы на вельмі моцны націск ў часе выстрлу, яна ні на цантымэтр не мяняе свайго становішча й кірунку. Гэта азначае новае ўзмацненьне абароннай сілы пры забясьпечаньні ўзьбярэжжаў, якім пагражаюць варожыя атакі высадкі.

✝

с. п.

З глыбокім сумам паведамляем увесь беларускі народ, што 7-га сьнежня, каля 5-е гадзіны папаўдні, загінуў ад рукі подлых ворагаў беларускага народу адзін з найстарэйшых нашых змагароў за Бацькаўшчыну

Старшыня Беларускае Рады Даверу,

Старшыня Беларускага Навуковага Таварыства,

Старшыня гораду Менску

ПРАФЭСАР д-р ІНЖЫНЭР

Вацлаў Іваноўскі

Беларускі народ з пашанаю схіляе галаву над ягонай дамавінаю.

Рэдакцыя «Новай Дарогі»

Партызанцкі рух супроць Саветаў

Апошнім часам у Савецкім Саюзе заўважваецца стыхійны рост партызанскага руху, які скіраваны супроць рэгулярных аддзелаў чырвонай Арміі, аддзелаў у запleччы і базаў. Аб гэтым апавядаюць былыя чырвонаармейцы, што перайшлі на бок нямецкае арміі.

Паводле гэтых апавяданьняў, усю Расею, ад кастромскіх лясоў аж да Краснадару і Нальчыку, ахапіў паўстанчы рух. Так напр., камандзір палка стральцоў апавядае: «У раёне Растоў—Краснадар ужо існуюць антыбальшавіцкія угрупаваньні, на іх бок нядаўна перайшлі цэлыя аддзелы чырвонае армii з камандзірамі на чале...»

Да змаганьня з гэтымі аддзеламі савецкае камандаваньне змушана адклікаць з фронту свае адмысловыя і дасьведчаныя аддзелы. У ваколіцах Нальчыка дзейнічаюць вялікія партыі патрыётаў з антыбальшавіцкімі поглядамі.

У гэткім самым духу паказвае былы афіцэр чырвонае арміі, камандзір кампаніі стральцоў старшы лейтэнант М. Н.

Адзін з жаўнераў маей роты паходзіў з Уралу і часта атрымліваў адтуль лісты. З гэтае крыніцы ён часам даведваўся, што на Урале паўсталі аддзелы, якія складаюцца з дэзэртыраў чырвонай арміі і асбоўа, каторыя ухіліліся ад мабілізацыі.

У радох гэтых аддзелаў ёсьць шмат афіцэраў. Усё гэта сьведчыць, што антыбальшавіцкі рух паступова пашыраецца.

Ангельскія плютакраты ўцякаюць у Партугалію й Швэцыю

Пасьля апошніх прамоваў Фюрэра й Гэбэльса, у якіх між іншым гаварылася аб адплаце англя-амэрыканскім паветраным піратам, пачалася ўцечка ангельцаў з Лёндану. Ангельцы ведаюць добра, што Нямеччына ніколі ня кідае словаў на вецер і таму рух уцекачоў ахоплівае ўсё большыя й большыя масы. Уцёкі ангельцаў былі ўжо ведамыя ў гісторыі, нпр. пасьля катастрофы ля Дункірхэн. Тады, аднак, выслалі яны толькі жанчын і дзяцей. У сучасны момант уцякаюць перадусім мужчыны. Паводле паведамленьняў з Лісабону, у вапошнім часе шмат ангельцаў прыехала ў Партугалію, каторыя зусім адкрыта гавораць, што палохаюцца адплаты Нямеччыны за тэрарыстычныя налёты. Другая частка ўцякае у Швэцыю, каб тут схавацца перад нямецкай помствай.

Гэты панічны страх ангельскі ўрад хоча апанавцаь радыём і спэыяльнымі ўлёткамі, аднак, беспасьпяхова. Далейшыя мерапрыемствы былі больш вострыя: выданы загад, што за пашырэньне панікі будуць уведзены суровыя кары. Якія вялікія масы ахоплены панікай, гаворыць той факт, што дагэтуль пакарана канцэнтрацыйным лягерам за пашырэньне вестак аб адплаце Нямеччыны, болей 200.000 чалавек.

Амэрыканская прэса таксама гаворыць аб тым, шт Нямеччына мае вялікія магчымасьці, каб адплаціць ангельцам за тэрор. Так, «Нью Йорк Таймс» піша, што Нямеччына ў працягу наступаючай зімы можа пры помачы трох матадаў праводзіць свае мерапрыемствы: парашутыстаў, ракетных бомбаў і самалётаў кіраваных радыё. Нямеччына прыгатавала ўжо да гэтых мерапрыемстваў і можа іх у кожным мамэнце распачаць.

Савецкі Саюз і Мэксыка адмаўлюцца ад выдачы вывезеных гішпанскіх дзяцей

У сувязі з распачатай гэнэралам, Франко кампаніяй у спрве звароту гішпанскіх дзяцей з 35.000 гішпанскіх дзяцей, якія былі вывезены у грамадзянскую вайну савецкім гішпанскім урадам за межы, дгэтуль на радзіму зьвярнулася 28.000. Намаганьні гішпанскага ўраду ня мелі ўдачы у Савецкім Саюзе і у Мэксыцы, дзе урады адмовіліся выдаць дзяцей. У Савецкім Саюзе знаходзіцца сяньня яшчэ 5.000 гішпанскіх дзяцей, з якіх, магчыма, частка згінула. Нямецкія войскі вызвалілі на усходзе 150 гішпанскіх дзяцей, якія былі адасланы на радзіму.

Чытайце „Новую Дарогу”

Дэманстрацыі галадаючых у Марокко

У некалькіх мараканскіх гарадох, між іншым у Фэзе, Мэкнесе і Рабаце, ўзьніклі разрухі ў сувязі з недахопам прадуктаў. Галадаючае насельніцтва зарганізавала перад урадавымі будынкамі гаўлістычных уладаў дэманстрацыі пратэсту, якія камуністычныя агенты імкнуліся выкарыстаць для сваіх эмтаў. Як паведамляюць, да гэтага часу арыштавана больш за 2.000 дэманстрантаў, а частка з іх вывезена.

З УСЯГО СЬВЕТУ

✦ Як паведамляе агенцтва Рэйтэр з Каіру, Рузвэльт і Чэрчыль спаткаліся ў часе павароту з Тагэрану з прэзыдэнтам турэцкай рэспублікі Ісмэт Іёнуэ. Спатканьне адбылося ў Каіры, у прысутнасьці турэцкага міністра замежных справаў, брытанскага й міністраў замежных справаў савецкага пасланьніка ў Анкары.

«Харчаваньне» «Тыгра». Заладаваньне гранатаў.

У дапамогу настаўніку

Нямеччына

Многія тысячы прыбываючых на працы ў Нямеччыне беларусоў знаёмяцца цяпер з людзьмі, звычаямі, бытам, складам і ладам штодзённага нямецкага жыцьця, пазнае быт нямецкай вёскі й гораду. Знаёмяцца часткова з Нямеччынай праз прабываючых тут немцаў і ўсе іншыя беларусі. Каб дапоўніць гэтую веду аб Нямеччыне, якая паўстае ў беспасярэднім штодзённым сутыку, каб закругліць яе, — даецца тутака жменя інфармацыяў аб гэтай краіне.

Ня лёгка азначыць абшар сяньняшняй Вялікай Нямеччыны, бо ад выбуху вайны ён знаходзіцца ў сталай перамене. Летам 1942 г. паводле дадзеных нямецкага дзяржаўнага статыстычнага Ураду, на т. зв. вяліканямецкі жыцьцёвы прастор складаліся абшары: 1: Вяліканямецкая Дзяржава (Ваітм) і 2. абшары, якія сталі пад беспасярэднім нямецкім кіраўніцтвам. Разам гэтыя абшары займаюць каля 750 000 кв. км.

1. Вялікanямецкі Райх складаецца з даваеннай Нямеччыны і здалучаных да яе ўсходніх абшараў: Данцыгу, Эўпену, Мальмэды й Морэснэт. Сюды таксама належыць Пратэктарат Чэхіі і Маравіі. На гэтых абшарах паводле стану на 1939 год было 97 з паловай мільёнаў жыхароў.

2. Абшары, якія стаяць пад безпасярэднім нямецкім кіраўніцтвам, але праўна ня ўлучаныя ў Вялікaнямецкую дзяржаву. Тут належаць: як «прыбочная краіна» (Нэбэнлянд) азначаная Гэнэральная губэрнія, Эльзас, Лётарынгія, Люксэмбург, Ніжні Стайэрмарк, Паўдзённая Карынцыя (Зюдкарнтэн) і Краіна. Тры апошнія краіны маюць быць хутка ўлучаныя ў абшар Райху у іх пражывае: у Гэн. Губэрніі каля 18 мільёнаў жыхароў, у Эльзасе — 1.219.000, у Лётарынгіі — 696.000, у Люксэмбургу — 297.000 і ў трох апошніх — 775.000. Разам, кругла бяручы, 21 мільён.

І так на ўсіх гэтых абшарах сучаснай Нямеччыны жыве кругла каля 120 мільёнаў. Колькі пасярод гэтых жыхароў ёсьць немцаў, а колькі іншых нацыянальнасьцяў — тымчасам няма ніякіх пэўных дадзеных. З занятых зямель Савецкага Саюзу тут уходзяць толькі абшары, што далучаныя да Гэнэральнай Губэрніі (Галіччына).

Прастор сяньняшняй Нямеччыны на поўначы агранічаны Паўночным і Балтыцкім морамі, на поўдні ўпіраецца у найвышэйшыя горы Эўропы — Альпы. Найвышэйшымі горамі паўночнай Нямеччыны ёсьць горы Гарцу, вяршына Брокэн (1142 мэтраў над роўнем мора).

Галоўныя рэкі Нямеччыны: Рэйн, Вэзэра, Эльба, Одра, Вэйхсэль, Верхні Дунай. Сплаўныя рэгуляваныя рэкі Нямеччыны, палучаныя густой сеткай каналаў, спаўняюць вельмі выдатную ролю важных гаспадарча-камунікацыйных шляхоў.

Галоўныя гарады Нямеччыны: сталіца Бэрлін (4.350.000 жыхароў), Вена (больш 2 мільёнаў), вялікі партовы горад Гамбург (каля 2 мільёнаў), Сталіцай Гэнэральнай Губэрніі ёсьць Кракаў, сталіцай Пратэктарату Чэхіі і Маравіі — Прага. Найважнейшыя партовыя гарады, апрача вышэйпамянутага Гамбургу, — Брэмен, Любэк, Кіль, Штэтін, Данцыг, Каралёвец. Нагул Нямеччына мае вельмі многа гарадоў; 50 працантаў насельніцтва жыве тут у гарадох.

Па рэлігіі прыблізна дзьве траціны немцаў эвангелікі, а адна траціна — каталікі.

Земляробства Нямеччыны адзначаецца інтэнсыўнасьцю, змэханізаваньнем, шырокім карыстаньнем штучнага угнаеньня, выкарыстоўваньнем кожнага вольнага кавалка зямлі. Дзеля гэтага, хаця зямля нямецкая і належыць да найлепшых, асягнута тут высокая ўраджайнасьць.

XX Ды Нямеччына перадусім гандлёва-прамысловая краіна й толькі няпоўных 30% жыхарства (у граніцах даваенных) займаецца земляробствам; рэшта знаходзіць сабе працу ў гандлі, промысьле, урадах.

Цэнтральнае палажэньне Нямеччыны ў Эўропе, яе густа разбудаваная сетка чыгунак, добра ўрэгуляваныя водныя шляхі, робяць з ходам і ўсходам, поўначчу і поўднем. Прысутяе вельмі важную транзітную краіну паміж занасьць найважнейшых, аснаўных для прамысловасьці, багацьцяў зямельных нетраў —аграмадных колькасьцяў вугля, жалеза й іншых мэталяў — дало падставу для буйнага разьвіцьця нямецкага промыслу і тэхнікі. Маюць яны сваю сьветную традыцыю і славу. Слаўныя на ўвесь сьвет па сваёй якасьці нямецкія машыны і жалезныя вырабы, хэмічныя прадукты, вырабы аптычныя, тэхнічныя і многія іншыя.

Ня гледзячы на значныя свае багацьці, нязвычайна разьвітай прамысловасьці не стае сваёй сыравіны, людзям не хапае харчоў з свайго нямецкага земляробства. Асабліва пасьля першай сусьветнай вайны, калі Вэрсальскім Трактатам Нямеччына былі забраны ўсе калёніі, шырока разбудаваны нямецкі промысл чуў пастаянны голад на сыравіну і на рынкі збыту.

Вышэй пададзеныя прычыны змушалі Нямеччыну з аднэй стараны шукаць гаспадарчай сувязі з краінамі багатымі сыравінай, але з слаба разьвітым промыслам, а з другой — кіравалі натугі нямецкае прамысловасьці, навукі й тэхнікі на дарогу штучнага (сынтэтычнага) дабываньня нестаючых прадуктаў. У выніку гэтых натугаў апошнімі гадамі й была знойдзена дарога да штучнага прадукаваньня такіх важных з гаспадарчага і ваеннга гледзішча прадуктаў, як штучны каучук (гума), г. зв. буна, як штучная бэнзына (лёйна), матарыял з дрыўна і многа інш.

Тэхнічна дасканальны вялікі нямецкі прамысл даў у рукі сучаснай нямецкай арміі найлепшую на сьвеце тэхнічную зброю, даў ёй тую моц, дзякуючы якой у цяперашняй вайне Нямеччына сталася наймагутнейшым мілітарным і палітычным дзейнікам у сучаснай Эўропе.

Але геаграфічна-гаспадарчае палажэньне Нямеччыны разьвіло ў яе жыхароў ня толькі практычнасьць і гандлёвую і прамысловую рухлівасьць. Росквіт прамысловасьці й гандлю, цэнтральнае палажэньне на скрыжаваньні гандлёвых і культурных шляхоў Эўропы, жывое кіпучае бурлівае гаспадарчае жыцьцё — стварылі адпаведны падклад і для багатага культурна-духовага разьвіцьця.

Як у эканамічна-гаспадарчым і тэхнічным разьвіцьці людзкасьці, так і ў культурна-духовай галіне ўклад нямецкага народу вялізарны. Няма бадай такой галіны духовага жыцьця, у якой нямецкая нацыя не дала-б вялікіх і часта гэніяльных людзей.

Пачынаючы ад раньняга сярэднявечнага вуснага эпасу (з каторага найбольш цэннаю памяткаю ёсьць нямецкая нацыянальная эпапэя — «Песьня аб Нібелунгах»), праз вялікую колькасьць пісьменьнікаў і паэтаў з Шылерам і Гётэ на чале, аж да нашых дзён — нямецкая літаратура займае перадавое месца сярод іншых эўрапэйскіх літартураў.

Падобна ёсьць і ў архітэктуры, малярстве, і іншых галінах мастацтва. Хіба найбольш нямецкі імёнаў знойдзем у музыцы, дзе, пачынаючы ад Баха і Гэндэля, нямецкія музыкі займаюць вядучае становішча аж да нашых дзён. Знаныя тут усяму культурнаму сьвету імёны Моцарта, Бэтховэна, Шумана, Шубэрта, Ліста й многіх іншых.

Асабліва высока стаіць нямецкая навука, пераусім тэхнічныя і прыродазнаўчыя галіны веды, мэдыцына, але ня менш вялікі быў удзел нямецкай нацыі і ў разьвіцьці гуманістычных навук. Знойдзем многа нямецкіх выдатных імёнаў і у «матцы навук» — філязофіі, а між імі бадай найбольшага філёзафа навейшых часаў — Эмануэля Канта.

Вялікім на ўсю Эўропу рэлігійным рэфарматарам быў Марцін Лютэр: вынаходнік друку немец Іоганн Гутэнбэрг.

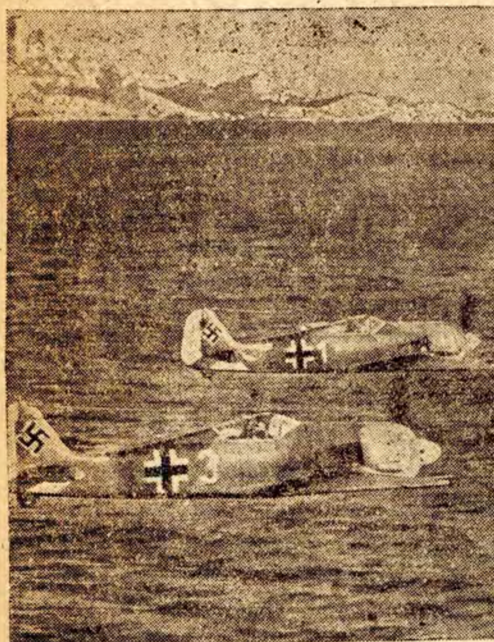
Гэта, ясна, усё толькі некаторыя, самыя яркія прыклады.

Палітычная сіла Нямеччыны, якая вырасла як з яе вялічыні, вузлавога камунікацыйнага палажэньня, з гаспадарчым багацьцем, так і з створаных вялікіх духовых вартасьцяў, пасьля залому ў першай сусьветнай вайне, ізноў шпаркім тэмпам узрасла па прыходзе да ўлады ў 1933 г. Адольфа Гітлера і ягонай нацыянал-сацыялістычнай партыі. Дзякуючы Гітлеру Нямеччына стала пругкаю, дынамічнай палітычна й мілітарна дзяржавай і вырасла да сучасных вялікіх граніц.

Кіруецца цяпер Нямеччына паводле прынцыпу павадырства. Адольф Гітлер ёсьць правадыром Нямецкага Народу, канцлерам Нямецкай Дзяржавы і найвышшым загадчыкам нямецкіх ваенных сілаў. Ён-жа адначасна найвышэйшы правадаўца і судзьдзя нямецкай дзяржавы й народу.

І. ЖДАН.

Herausgeber: Weißruthenische Vereinigung in Bialystok, Gotthardstr. 1. Tel. 253 Verantwortlich für den Text: Theodor Iljaschewitsch, Bialystok.

Патруль над Міжземным морам

Хуткія нямецкія ганчакі тыпу «ФВ 190» падчас ахоўваючага лёту над Міжземным морам у ваколіцы Марсэлю.

З гэтага дому стралялі бандыты.

Нямецкія жаўнеры ламаюць дзьверы, каб дастацца ў сярэдзіну хаты. І гэты горад будзе ачышчаны ад бандытаў.

Нашая літаратура

Калі гаворыцца аб беларускай слоўнай мастацкай творчасьці, аб беларускай літаратуры, дык трэба мець на ўвазе: 1. Вусную народную творчасьць; 2. старую беларускую літарртуру (вякіI—XVIII) і 3. новую беларускую літаратуру (вякі ІІХ і XX).

1. Вусная народная творчасьць, гэта народныя песьні, казкі, лягенды, расказы, жарты, прыказкі, пагаворкі, замовы і інш. Гэтыя творы паўставалі й перадаваліся з пакаленьня ў пакаленьне ад тысячаў гадоў, таму ў іх можам знайсьці рэха жыцьця нашых продкаў яшчэ з дагістарычных паганскіх часоў, адбіткі іхняга сьветагляду, веры, звычаю, складу й ладу жыцьця.

З літаратурна-мастацкага гледзішча найцікавейшымі будуць народныя песьні, казкі, прыказкі й пагаворкі.

Беларускіх песьняў у народзе ёсьць дзесяткі тысяч. Ёсьць песьні на ўсялякую пару году, на пару розных прац на полі, на розныя гадавыя й сямейныя сьвяты, на розныя здарэньні з штодзённага жыцьця. Многа песьняў сабрана, запісана і надрукавана, але яшчэ больш іх ходзіць і далей сярод народу вусна. З музыкальнай стараны азначаюцца яны сваёй задумай, псыхалёгіяй глыбінёй і павагай. Словы характарызуюцца багацьцем мастацкіх прыёмаў, як паралелізмы, прыраўнаньні, мэтафары, алітэрацыі і інш. Галоўнымі зьбіральнікамі нашых песьняў былі: Чачот, Насовіч, Раманаў, Дабравольскі, Федароўскі, Шырма.

Вельмі багаты беларускі народ і казкамі. Найбольшыя друкаваныя зборнікі — Федароўскага, Сержпутоўскага, Раманава. Сярод народных казак іншых народаў яны вызначаюцца рознаякаснасьцю свёй мастацкай формы й часта глыбокім філёзафічным зьместам. Стараннасьць іх робіць нашыя казкі цэннымі ня толькі для нас беларусоў, але і для чужых вучоных.

Прыказкі й пагаворкі (галоўныя два вялікія зборнікі: Насовіча з 1874 г. і Федароўскага з 1935 г., кожны па 10.000 прыказак і пагаворак), гэта адвечная філязофія беларускага народу, ягоныя маральныя, этычныя, эстэтычныя й праўныя нормы замкнутыя ў кароткіх мастацкіх і вельмі дасьціпных сказах. На кожнае зьявішча, добры ці благі паступак, знойдзем у прыказках характарызацыю й ацэну. Прыказка падкуплівае нас часта самым хараством сваёй формы. Яна — мініятурная паэзыя. У літаратуры йм адказываюць мастацкія ці філязафічныя афарызмы. Сіла прыказкі ў тым, што яна набыла санкцыю многіх мінулых пакаленьняў, яна вынік іх духоўных назіраньняў. Спасылаючыся ў гутарцы на прыказку, мы быццам атрымліваем агульна-народнае падтрыманьне, за намі, за нашымі поглядамі стаіць быццам суд і ацэна ўсяго народу.

У колькасным, мастацкім і ідэёвым багацьці вуснай народнай творчасьці адбілася ўся глыбіня і рознастайнасьць беларускай душы, яе народны геній. Нашая народная творчасьць была і ёсьць бяздоннаю крыніцаю натхненьня для многіх, ня толькі беларускіх, але і чужых пісьменьнікаў. Чэрпала з яе поўнымі жменямі польская рмантычная паэзія, мэлёдыі яе выкарысталі музыкі-кампазытары Глінка, Манюшка, Карловіч, Казура, Грэчанінаў і інш. К. Глінскі ў палавіне XIX ст. выдаў у польскім перакладзе чатыры тамы беларускіх казак з Наваградчыны над загалоўкам «Баяж Польскі» (?!) здабываў незаслужачую славу для польскай народнай творчасьці.

Нашым абавязкам ёсьць зьбіраць і далей усю вусную мастацкую творчасьць нашага народу, бо яна, з пашырэньнем модэрнай цывілізацыі з кожным годам чэзьне.

2. Пісаная мастацкая творчасьць, літаратура ў дaслоўным значэньні, паяўляецца ў нас з пашырэньнем навукі пісьма, што наступіла з прыняцьцем хрысьціянства ў канцы X ст. Таму, што новая тады навука пісьма і чытаньня ішла з пашырэньнем новай веры, рэлігійнымі кнігамі, спачатку выключна праз духавенства і манахаў, дык і нашая літаратура першых вякоў гэта літаратура перадусім рэлігійнага зьместу. Таксама мова першых літаратурных памяткаў чужая, царкоўна-славянская з рэдкімі ўплывамі мовы беларускай.

Але паволі навука пісьма шырыцца й сярод іншых слаёў народу, пачынае служыць ня толькі рэлігійным, але і гандлёвым, і дзяржаўным і ўсестароньнім грамадзка-нацыянальным патрэбам. Разам з гэтым у літаратурную мову, у мову кніжак і актаў дастаецца ўжо жывая народная беларуская мова, творыцца беларускі літаратурны язык, паўстаюць выдатныя літаратурныя й культурныя помнікі, паяўляюцца свае арыгінальныя пісьменьнікі.

Галоўныя літаратурныя памяткі з першых вякоў старой беларускай літаратуры, гэта казаньні Кірылы Тураўскага і Аўрама Смленскага, пісьмы Клімента Смаляціча, спісаньні падарожжа Данілы Паломніка. Усё гэта з XII в. Але найвыдатнейшы літаратурны твор — перла ня толькі беларускай, але і тагачаснай сьветнай літаратуры — гэта сьвецкая песьня «Слова аб палку Ігаравым». Гэты высокамастацкі твор паўстаў у Севершчызьне, на мяжы нашых земляў з Кіеўшчынай, на пераломе XII і XIII вякоў.

Найпышней разьвіваецца старая беларуская літаратура ў XV, а асабліва XVI веку, які й прынята называць «залатым векам» старой беларускай культуры. У гэтым акурат веку на нашых землях паяўляецца друкарства, яке дае новыя, шырэйшыя магчымасьці для пісьма. Прыносіць навуку друкарства ў Беларусь доктар лекарскіх навук Францішак Скарына, палаччанін. Першая друкарня закладаецца ў нас у 1525 г. ў Вільні.

З сваіх пісьменьнікаў і культурных дзеячоў што працавалі ў «залатую пару», трэба ўспомніць апрача Скарыны, Цяпінскага, Буднага, Еўлашэўскага, Кміта Чорнабыльскага, Мялешку. Паэзыя неразьвілася, але й тут пробы рабіў Андрэй Рымша.

Многа тады кружыла ў нас ўсялякай перакладной літаратуры, што хадзіла па ўсёй Эўропе; былі гэта перадусім розныя повесьці рэлігійнага і сьвецкага зьместу, як «Жыцьлё Аляксея Чалавека Божага», «Повесьць аб Сывільле прарочыцы», «Повесьць аб Таўдале рыцары», «Александрыя» і многа іншых.

Вялікае навуковае значэньне, перадусім для нашай гісторыі, мелі летапісцы-хронікі, якія расказвалі аб прошласьці народу (Баркулабаўская хроніка, Летапісец Вялікага Князьства Літоўскага і інш.)

Р. МАКСІМОВІЧ

(Заканчэньне ў наступным нумары).